

Utbildningsdepartementet

2004-11-30

Dnr 70-2004:00850

Redovisning av uppdrag om nationella kvalitetsindikatorer

Dnr U2003/2060/S

I bifogad rapport redovisas regeringsuppdrag om nationella kvalitetsindikatorer givet i särskild ordning för budgetåret 2004.

Sammanfattning

De nationella kvalitetsindikatorerna skall stödja kvalitetsarbetet i skolor och kommuner, möjliggöra jämförelser lokalt och nationellt samt stödja nationell uppföljning, utvärdering och utbildningsinspektion. Enligt uppdraget bör de nationella kvalitetsindikatorerna i första hand utgå från befintligt underlag. Därutöver skall redovisningen omfatta en plan för hur kvalitetsindikatorer skall presenteras och för eventuellt fortsatt utvecklingsarbete avseende nationella indikatorer.

Skolverket har i sitt arbete huvudsakligen utgått från det nuvarande nationella uppföljningssystemet samt de internationella indikatorer som avrapporteras för Sveriges del inom ramen för OECD-samarbetet. Därutöver har hänsyn tagits till det avrapporterade regeringsuppdraget om kvalitetsindikatorer för kommuner och verksamheter (Dnr 2003:2038) samt uppdrag U2004/286/S till Skolverket avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet.

I redovisningen problematiseras begreppen kvalitet, indikator och kvalitetsindikator samt det faktum att kvalitetsaspekter inte alltid går att mäta, vilket utgör en förutsättning för jämförbarhet mellan verksamheter och över tid på nationell nivå. I ett decentraliserat, målstyrt system kan kvalitetsindikatorer också komma att styra verksamheten i alltför hög grad och därigenom hämma lokal utveckling.

Den problematik som gäller utarbetandet av nationella kvalitetsindikatorer bör vägas mot det faktum, att ett mer samlat nationellt material sannolikt resulterar i bättre överskådlighet och skapar underlag för väl underbyggda beslut om verksamheten på nationell nivå. Därutöver leder nationella kvalitetsindikatorer förmodligen också till en större jämförbarhet – och i förlängningen likvärdighet -

mellan skolor och kommuner. De nationella kvalitetsindikatorerna kan komma att fungera som en motor för utvecklingsarbetet i skolor och bland skolhuvudmän.

Det är viktigt att hänsyn till skolhuvudmäns/skolors nuvarande uppgiftslämnarbörda tas, varför Skolverket i detta skede inte föreslår någon utökning av uppföljningssystemet.

Förslag till utveckling

Genom arbetet med de nationella kvalitetsindikatorerna har områden där underlaget är bristande med tanke på nationella kvalitetsindikatorer ändå uppmärksammas. Breddad uppföljningsinformation skulle fördjupa den bild vi har av kvaliteten i skolan, men måste vägas mot ökade kostnader på nationell, kommun- och skolnivå.

Fördjupade kvalitetsområden - förslag

I uppdrag till Statens Skolverk avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet (U2004/286/S) anges fördjupade kvalitetsområden som inte bör redovisas varje år, utan bör spridas över en längre tid. Enligt uppdraget kan redovisningen ske både på verksamhets- och kommunnivå. Kvalitetsområdena är de följande: insatserna för elever/studerande i behov av stöd, jämställdhet, undervisningen av elever med utländsk bakgrund, hälsa och läromedel.

Det är viktigt att ovan nämnda områden också analyseras och redovisas på nationell nivå. Arbetet med nationella kvalitetsindikatorer inom dessa områden kan med fördel ske i anslutning till utarbetandet av anvisningar för verksamheter och skolhuvudmäns rapportering inom dessa områden.

Attityder till skolan - förslag

Då man jämför den uppföljningsinformation som för närvarande finns att tillgå om de olika verksamheterna kan man konstatera att uppföljningsinformationen är mest heltäckande på grundskolans och gymnasieskolans område. Också inom dessa verksamhetsformer är processinformationen relativt bristfällig med tanke på utarbetande av nationella kvalitetsindikatorer, medan sådan information helt saknas för andra verksamhetsformer.

Skolverkets undersökning ”Attityder till skolan” som baseras på ett riksrepresentativt urval ger viss processinformation på grundskolans och gymnasieskolans område. Undersökningens resultat kan dock inte brytas ned på kommunal- eller skolnivå.

Det är möjligt att delvis utöka kunskapsunderlaget om processer. I det fortsatta utvecklingsarbetet bör därför någon form av kontinuerlig attitydundersökning introduceras i övriga verksamhetsformer för att komplettera det nuvarande uppföljningssystemet. På nationell nivå vet man t.ex. alltför lite om hur barn/elever

i förskolan/skolbarnsomsorgen, särskolan, specialskolan eller vuxenutbildningen upplever sin skola. Eventuella nya undersökningar av attityder inom olika verksamhetsformer bör utformas skilt för varje verksamhetsform då dessa avviker från varandra. Under förutsättning att undersökningen ”Attityder till skolan” genomförs år 2007 är det dessutom skäl att överväga hur undersökningen kan tillgodose det informationsbehov som de nationella kvalitetsindikatorerna ger upphov till.

Det nuvarande uppföljningssystemet bygger på huvudmäns ansvar som huvudsakliga uppgiftslämnare. Uppföljningsdata lagras i skolors/kommuners administrativa system och rapporteras till SCB.

Undersökningen ”Attityder till skolan” frångår principen att huvudmännen utgör de huvudsakliga uppgiftslämnarna. Utvidgade attitydmätningar innebär att karaktären för uppföljningssystemet förändras, vilket inte är helt oproblemiskt.

Ny/förbättrad uppföljningsinformation - förslag

Skolverket föreslår dessutom att underlaget för nationella kvalitetsindikatorer fortsättningsvis skall förbättras för att bättre spegla verksamhetens kvalitet. Skolverket föreslår att följande kvalitetsindikatorer utvecklas eller förbättras på längre sikt:

- Personalomsättning
- Antal medarbetare med specialpedagogisk utbildning inom vissa verksamhetsformer
- Kvalitetsindikatorer i gymnasieskolan enligt program
- Personal per skolledare inom kommunal vuxenutbildning
- Andel lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver
- Kompetensutveckling
- Ämnesprov i år 5
- Andel invandrare som deltar i svenska för invandrare
- Placering i arbetslivet/arbetslöshet/fortsatta studier efter svenska för invandrare, särskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning och särvox
- Uppföljningsinformation om utvecklingsarbete

Skolverket får år 2005 i uppdrag att utveckla uppföljningen inom vuxenutbildningen. Då kommer bl.a. förekomsten av flexibla studieformer och validering inom vuxenutbildningen att lyftas fram som en del av detta uppdrag.

Avrapportering vart tredje år

Det föreslås att nationella kvalitetsindikatorer skall avrapporteras vart tredje år av Skolverket. Den första avrapporteringen föreslås ske år 2005. Treåriga intervall möjliggör att indikatorerna fungerar som ett signalsystem där områden som kräver förbättringar uppmärksammas. Avsikten är att rapporteringen av nationella kvalitetsindikatorer kontinuerligt skall utvecklas och förbättras i takt med att det nationella uppföljningssystemet samt den information som Skolverket får via utbildningsinspektionen och skolors och kommuners kvalitetsredovisningar utvecklas.

De nationella kvalitetsindikatorerna skall komplettera kvalitetsredovisningarna, uppföljningssystemet, det nationella provsystemet, nationell utvärdering och utbildningsinspektion, dvs. utgöra en del av kvalitetsinformationen inom utbildningsväsendet.

Nationella kvalitetsindikatorer presenteras enligt verksamhetsform och i enlighet med av utbildningsdepartementet i uppdrag U2004/286/S avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet föreslagen struktur. Därutöver föreslår Skolverket vissa indikatorer på systemnivå. Ett nytt kvalitetsområde; ”tillgänglighet och flexibilitet” föreslås också ingå inom vissa verksamhetsformer.

Per Thullberg
Generaldirektör

Annika Haglund
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Ragnar Eliasson, Ann Carlson Ericsson, Ann Charlotte Gunnarson, Ingegärd Hilborn samt Staffan Lundh i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

2004-11-30

Dnr 70-2004:00850

Redovisning av uppdrag om nationella kvalitetsindikatorer

Dnr U2003/2060/S

Härmed redovisas regeringsuppdrag om kvalitetsområden och indikatorer på nationell nivå givet i regeringsbeslut 11, 2003-05-15.

Sammanfattning

De nationella kvalitetsindikatorerna skall stödja kvalitetsarbetet i skolor och kommuner, möjliggöra jämförelser lokalt och nationellt samt stödja nationell uppföljning, utvärdering och utbildningsinspektion.

Skolverket har i sitt arbete huvudsakligen utgått från det nuvarande nationella uppföljningssystemet samt de internationella indikatorer som avrapporteras för Sveriges del inom ramen för OECD-samarbetet. Därutöver har hänsyn tagits till det avrapporterade regeringsuppdraget om kvalitetsindikatorer för kommuner och verksamheter samt uppdrag till Skolverket avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet (U2004/286/S).

I redovisningen problematiseras begreppen kvalitet, indikator och kvalitetsindikator samt det faktum att kvalitetsaspekter inte alltid går att mäta, vilket utgör en förutsättning för jämförbarhet mellan verksamheter och över tid på nationell nivå.

I ett decentraliserat, målstyrt system kan nationella kvalitetsindikatorer därutöver komma att styra verksamheten i alltför hög grad.

Den problematik som gäller utarbetandet av nationella kvalitetsindikatorer måste vägas mot det faktum, att ett mer samlat nationellt material sannolikt resulterar i bättre överskådlighet och skapar underlag för väl underbyggda beslut om verksamheten på nationell nivå. Därutöver leder nationella kvalitetsindikatorer förmodligen också till att en större jämförbarhet mellan skolor och kommuner uppnås. De nationella kvalitetsindikatorerna kan komma att fungera som en motor för utvecklingsarbetet i skolor och bland skolhuvudmän.

Det är viktigt att hänsyn till skolhuvudmäns/skolors nuvarande uppgiftslämnarbörda tas, varför Skolverket i detta skede inte föreslår någon utökning av det nuvarande uppföljningssystemet. Genom arbetet med de nationella kvalitetsindikatorerna har områden där uppföljningsinformationen är bristande ändå uppmärksammas. För närvarande saknas nationella indikatorer för förskolan, skolbarnsomsorgen, specialskolan, särskolan, särsvux, den kommunala vuxenutbildningen och svenska för invandrare som speglar arbetet inom verksamhetsformen, dvs. elevernas/de studerandes ansvar och inflytande, föräldrarnas inflytande, skolan/motsvarande som arbetsplats, ledarskap och personalens yrkesutveckling, samverkan, information och kvalitetssäkring av bedömning och betygssättning. Därför föreslås bl.a. att undersökningen "Attityder till skolan" eller en motsvarande undersökning skall göras också i dessa verksamhetsformer. Skolverket anser att underlaget och avrapporteringen av nationella kvalitetsindikatorer fortsättningsvis måste förbättras för att bättre spegla verksamhetens kvalitet. Skolverkets förslag för fortsatta förbättringar presenteras närmare under rubriken "Fortsatt utvecklingsarbete".

Skolverket föreslår att nationella kvalitetsindikatorer avrapporteras vart tredje år av Skolverket. Den första avrapporteringen föreslås ske år 2005, vilket betyder att statistik avseende år 2004 utnyttjas. Treåriga intervall möjliggör att indikatorerna fungerar som ett signalsystem där områden som kräver förbättringar uppmärksammas.

De nationella kvalitetsindikatorerna skall komplettera kvalitetsredovisningarna, uppföljningssystemet och utbildningsinspektionen, dvs. utgöra en del av kvalitetsinformationen inom utbildningsväsendet.

Nationella kvalitetsindikatorer presenteras uppdelat på verksamhetsform. Därutöver föreslår Skolverket vissa indikatorer på systemnivå. Ett nytt kvalitetsområde, "tillgänglighet och flexibilitet" föreslås också ingå för vissa verksamhetsområden.

Bakgrund

I regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188) aviseras att kvalitetsarbetet skall stärkas på alla nivåer i utbildningssystemet. Ansvaret för att alla barn, ungdomar och vuxna får en likvärdig utbildning är gemensamt och måste förvaltas väl i varje skola och i varje kommun. Nationell likvärdighet i ett decentraliserat system förutsätter inte bara att staten fastställer nationella mål utan också att den systematiskt följer upp och granskar att målen nås samt stödjer det lokala kvalitetsarbetet.

I utvecklingsplanen aviserades bl.a. följande åtgärder i syfte att stärka kvalitetsarbetet på alla nivåer i systemet: Skolverket ges i uppdrag att utveckla enhetliga indikatorer för förskolan, skolan och vuxenutbildningen som bör ingå i varje kvalitetsredovisning. Dessa bör stödja kvalitetsarbetet både i skolan och i

kommunen genom att fungera som kvalitetsindikatorer samtidigt som de underlättar jämförelser mellan skolor, mellan kommuner och på nationell nivå. Ambitionen bör vara att indikatorerna sammantaget skall spegla verksamheternas hela uppdrag, dvs. målen i läroplanerna och för skolan även kursplanerna.

Regeringen gav 2003-05-15 Skolverket i uppdrag att senast 1 december 2004 utreda och utveckla ett system för resultatinformation (U2003/2060/S). I uppdraget ingick fem deluppdrag (uppdrag A-E), av vilka föreliggande uppdrag C gäller kvalitetsindikatorer på nationell nivå.

Enligt uppdraget skall kvalitetsindikatorer redovisas för förskolan, skolan och vuxenutbildningen. Kvalitetsindikatorer bör föreslås för den nationella nivån som motsvarar den information som skall finnas på verksamhetsnivå och kommunal nivå. Dessutom bör det övervägas om dessa i något avseende behöver kompletteras för att bättre svara mot den nationella nivåns behov av information. Kvalitetsindikatorerna bör i första hand utgå från befintligt underlag. Därutöver skall redovisningen omfatta en plan för hur kvalitetsindikatorer skall presenteras och för eventuellt fortsatt utvecklingsarbete avseende nationella indikatorer.

Enligt uppdraget kommer vissa kvalitetsindikatorer att kunna baseras på samma data för den lokala, kommunala och nationella nivån. En del indikatorer lämpar sig ändå inte lika självklart att redovisa på alla nivåer. Det gäller bl.a. indikatorer avseende målen att sträva mot som anges i läroplanerna¹, där uppgiftsinsamlingen på lokal nivå i vissa fall är baserad på lokala enkäter. Det bör dock prövas i vilken utsträckning även denna typ av mått eller indikatorer kan ligga till grund för en nationell analys.

Eventuellt kan material från kommuners och skolors kvalitetsredovisningar i framtiden utnyttjas vid redovisningen av nationella kvalitetsindikatorer. Därutöver bör även andra källor för nationella kvalitetsindikatorer utnyttjas, t.ex. befintliga återkommande nationella eller internationella studier.

Begreppet kvalitet inom skolväsendet

Kvalitetsbegreppet är svårdefinierbart. I vardagligt språkbruk ter sig ordet ”kvalitet” som självklart. Svårigheten ligger i att definiera kvalitet på ett mätbart och jämförbart sätt.

Den idag mest accepterade definitionen av kvalitet är ”alla sammantagna egenskaper hos ett objekt eller en företeelse som ger dess förmåga att tillfredsställa uttalade eller underförstådda behov” (ISO 9000). Vanligen avses med kvalitet sådana goda egenskaper som flera betraktare är överens om. Då är kvalitet helheten

¹ Mål att sträva mot anger en önskad inriktning på lärandet.

av de egenskaper hos ett objekt eller en företeelse som förmår övertyga betraktare om sin excellens².

Skolverket definierar begreppet kvalitet utgående från hur väl verksamheten:

- uppfyller nationella mål,
- svarar mot nationella krav och riktlinjer,
- uppfyller andra uppsatta mål, krav och riktlinjer, förenliga med de nationella,
- kännetecknas av en strävan till förnyelse och ständiga förbättringar utifrån rådande förutsättningar³.

Skolans läroplaner och kursplaner innehåller både mål att sträva mot och mål att uppnå och kvalitetsbegreppet blir olika beroende på vilka av dessa mål som står i centrum. Då det gäller mål att sträva mot kan kvalitet anses vara i vilken utsträckning skolan arbetar i riktning mot målen, både mätt som resultat och bedömt utgående från de åtgärder som skolan vidtar för att sträva mot målen. När det gäller mål att uppnå bör kvalitet bedömas efter i vilken utsträckning eleverna når eller överträffar målen⁴.

Indikator- och kvalitetsindikatorbegreppen inom skolväsendet

På 1980-talet började man mäta skolans kvalitet med indikatorer. Att bedöma prestationer med avseende på kvalitet är i många fall viktigare inom den offentliga sektorn än inom den privata. Det här beror på att det inom den offentliga sektorn vanligtvis inte finns någon efterfråge- och utbudsstyrd marknad där konsumenterna genom sin efterfrågan och sina köpvanor kan tala om vad man anser om prestationernas kvalitet eller vad en förändrad kvalitet är värd⁵.

Definitionen av ordet ”indikator” varierar. Man önskar ofta att en indikator skall utgöra en visare som lätt reagerar om det skett eller håller på att ske förändringar i de fenomen som beskrivs. Samtidigt bör dock uppgiften vara robust och endast reagera för betydliga förändringar. Indikatorerna skall dämna upp, filtrera och komprimera informationsflödet till några nyckeluppgifter som man anser vara centrala då det gäller att bedöma politik och uppnåendet av mål. Ur användarnas synvinkel är det en fördel om indikatorerna inte är många till antalet; ju fler indikatorer, desto sämre fungerar de i rollen som komprimerare av information⁶.

² Skolverket, Kvalitetssäkring i skolan, rapport nr. 150, 1998.

³ Skolverket, BRUK – för kvalitetsarbete i förskola och skola, 2001.

⁴ PM ”Vad menar vi”, Skolverket, Ragnar Eliasson.

⁵ Ekonomistyrningsverket, ”Resultatanalys för nybörjare” 2003:17.

⁶ Hjälper indikatorboomen i informationsflödet? Hannele Sauli och Jussi Simpura, Statistikcentralen i Finland i tidskriften ”Hyvinvointikatsaus”, nr 1/2004, s. 2.-5.

Det är viktigt att notera, att indikatorer aldrig kan ge en fullständig beskrivning av något, utan att deras värde ligger i att ge en snabb överblick. I internationell statistik erbjuder indikatorerna t.ex. lättillgänglig och snabb information om likheter och olikheter mellan länderna. Indikatorerna kan ge information till politiker och allmänhet som hjälper att identifiera utvecklingsområden samt att belysa alternativa vägar att uppnå olika målsättningar.

Indikatorer uppstår som resultat av val. Indikatorerna bör accepteras både av användare (t.ex. kommuner) och producenter (t.ex. skolor) för att uppnå största möjliga legitimitet. Det är svårt att välja indikatorer och ännu svårare är det att motivera valet. Valet kan motiveras genom teorier, tekniska mätningar eller politisk relevans⁷. I praktiken är indikatorerna ofta vanliga, enskilda statistikuppgifter som man valt att upphöja till indikatorernas ”högre kast”.

Vad sker när begreppet kvalitet och indikator sammanförs? Enligt Skolverkets avrapportering av regeringsuppdrag 1999-08-13 (dnr 98:2857) ”*Ett nationellt indikatorsystem för barnomsorg och skola*” utgör kvalitetsindikatorer specificerade kännetecken på kvalitet. Ett indikatorsystem kan vara att göra strukturerade regelbundna beskrivningar av området med hjälp av statistik och annan information. Strukturen beskrivs genom olika slag av både kvalitativ och kvantitativ information⁸. Sammantagna i ett indikatorsystem säger informationen något väsentligt om en helhet, t.ex. skolans kvalitet. Ett indikatorsystem kan användas för att jämföra olika tidsperioder inom en verksamhet eller för att jämföra olika verksamheter, för att fastställa om kvalitetsnivån är tillräckligt hög, eller om insatser för förbättring bör göras.

Är kvalitetsområden och indikatorer onödiga?

Att mäta kvalitet inom utbildningsväsendet på nationell nivå är en svår uppgift. Valet av kvalitetsindikatorer riskerar att bli godtyckligt och fånga endast ett fåtal aspekter av en komplex verklighet. I en decentraliserad skola hittar kommuner och skolor olika sätt att nå de gemensamma målen. Ett nationellt indikatorsystem i syfte att åstadkomma jämförbarhet förutsätter samtidigt standardiserade undersökningar, såväl instrument som metodik. Konsekvensen kan bli att indikatorerna får en normerande effekt, dvs. att staten uppfattas ange vilka bestämmelser och nationella mål det är viktigt att fokusera på. En risk med statligt föreskrivna kvalitetsindikatorer blir då att undervisningsinnehåll, former och metoder likriktas.

Skolan är inte en entydig verksamhet, utan kan betraktas ur olika perspektiv. Dess mål kan vara att bibringa eleverna vissa förutbestämda kunskaper likaväl som att

⁷ ”Hjälper indikatorboomen i informationsflödet?” Hannele Sauli och Jussi Simpura, Statistikcentralen i Finland i tidskriften ”Hyvinvointikatsaus”, nr 1/2004, s. 2.-5.

⁸ Kvalitetssäkring i skolan. En rapport om kvalitet – begreppsanalys, TQM:s historia och dess användbarhet vid utvärdering av skolans kvalitet. Skolverkets rapport nr 150, 1998.

förverkliga vissa av elevernas egna mål. Skolan kan också ses som en plats där målen successivt utvecklas i en dialog mellan berörda parter, såsom på ett "åsiktsstorg". Det kan vara lika legitimt att betrakta skolan som en kunskapsfabrik, dvs. ur ett avnämarperspektiv, som arena för ett individuellt elevprojekt, det första steget i ett livslångt lärande. Alternativa betraktelsesätt är en del av den pedagogiska diskussion om skolan som måste finnas. Vissa perspektiv låter sig svårligen beskrivas inom ramen för traditionella kvalitetsteorier som förutsätter mer entydiga mål och organisationsstrukturer. Ett utvecklingsperspektiv måste läggas till kvalitetsteorierna⁹.

Ett utvecklingsperspektiv låter sig ändå svårligen införlivas i kvalitetsindikatorer på nationell nivå. Det här beror på att kvalitetsindikatorer är mer statiska till sin natur och förutsätter jämförbarhet över tid.

Skolverket anser ändå att ett begränsat antal väl motiverade och underbyggda indikatorer kan ge lättillgänglig och relativt tillförlitlig information om skolväsendet. De föreslagna kvalitetsindikatorer, vilka också kan redovisas på lokal nivå kan vara till hjälp då det gäller att identifiera utvecklingsområden och problem som behöver åtgärdas och kan därmed fungera som ett stöd för kvalitetsutvecklingen i skolor och kommuner. Kvalitetsindikatorerna utgör en del av uppföljningsinformationen på nationell nivå, vilken kompletteras genom utvärdering och utbildningsinspektion. På lokal nivå bör kvalitetsindikatorerna kompletteras med bl.a. kvalitetsredovisningar, självvärdering, enkäter och intervjuer.

Skolverket anser att nya indikatorer som innebär en utökning av uppgiftslämnandet till det nuvarande uppföljningssystemet bör övervägas mycket noggrant. Kvantifierad information kan inte alltid belysa kvalitet, t.ex. utvecklingsprocesser. Vid sidan av de validitets- och reliabilitetsproblem som berördes ovan medför en utökad uppgiftslämnarbörda stora kostnader på alla nivåer av uppföljningssystemet.

I Skolverkets arbete med de nationella kvalitetsområdena och indikatorerna har hänsyn bl.a. tagits till redovisningen av deluppdrag B avseende en struktur för redovisningen av kvalitetsindikatorer för verksamheter och kommuners kvalitetsredovisning samt förslag till sådana kvalitetsindikatorer (Dnr 2003:2038). Därutöver har uppdrag till Skolverket avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet (U2004/286/S) beaktats.

Arbetet baseras på det nationella uppföljningssystemet för utbildning, befintliga nationella och internationella studier, styrdokument och läroplaner för de olika verksamhetsformerna, förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet, kommuners kvalitetsredovisningar, analyser av arbetet med kvalitetsredovisning,

⁹ Kvalitetssäkring i skolan. En rapport om kvalitet – begreppsanalys, TQM:s historia och dess användbarhet vid utvärdering av skolans kvalitet. Skolverkets rapport nr 150, 1998.

Skolverkets databas BRUK, Skolverkets utbildningsinspektion och dess uppgiftsinsamling, arbetet inom EU med gemensamma mål för utbildningspolitiken, de data som ingår i den internationella UOE (Unesco, OECD, Eurostat)-insamlingen samt de nationella ungdomspolitiska målsättningarna.

Uppföljning, utvärdering och inspektion av kvalitet i det mål- och resultatstyrda utbildningssystemet

Statens styrning av skolverksamheten sker genom styrdokumentet för skolväsendet, framför allt genom läroplanernas mål att uppnå och mål att sträva mot. Huvudmännen för skolorna har huvudansvaret för skolornas kvalitet och resultat och ansvarar för att behövliga åtgärder vidtas samt att de statliga styrdokumentet följs. De verksamma i skolan beslutar om hur arbetet i skolan läggs upp. Nationell uppföljning, utvärdering och utbildningsinspektion skall främja likvärdigheten i alla landets skolor.

Nationell uppföljning, utvärdering och utbildningsinspektion har som syfte att tillsammans ge en samlad bild av skolverksamheten för att konstatera vilka resultat som uppnås i skolan och ge underlag för beslut om förändringar.

Då uppföljningsinformationen skall kunna användas för att bevaka och följa utvecklingen inom skolektorn ställs det krav på en regelbunden inhämtning och återrapportering av uppgifter. Systemet skall bygga på enhetliga definitioner, indelningar och tidsperioder som gör det möjligt att aggregera data till nationell nivå och göra jämförelser mellan kommuner och verksamhetsområden. Det resultatorienterade uppföljningssystemet skall fungera som ett informations- och signalsystem. Ett uppföljningssystem som fungerar som signalsystem ger impulser för utvärderingen av utbildningens innehåll och effekter¹⁰.

Det nationella uppföljningssystemet om förskolan, skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen och vuxenutbildningen innehåller statistisk information som beskriver verksamheten, men också speglar dess måluppfyllelse när det gäller kvantitativt mätbar information.

Som en del av det nationella uppföljningssystemet har Skolverket under det senaste decenniet genomfört regelbundna urvalsundersökningar avseende attityder bland elever i årskurs 7-9 och gymnasieskolan, lärare, skolbarnsföräldrar och allmänhet. År 2003 ingick också elever i åldern 10-12 år i undersökningen.

Attitydundersökningen kompletterar Skolverkets övriga uppföljning och utvärdering och ger en bild av hur uppfattningarna om skolan förändras över tid.

Skolverkets utbildningsinspektion som inleddes hösten 2003 ansvarar för att över

¹⁰ Kvalitetssäkring i skolan. En rapport om kvalitet – begreppsanalys, TQM:s historia och dess användbarhet vid utvärdering av skolans kvalitet. Skolverkets rapport nr 150, 1998.

Dnr 70-2004:00850

6 000 kommunala och fristående skolor granskas inom en sexårsperiod. Utbildningsinspektionen syftar till att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen och att kontrollera att nationella krav i skolförfattningar följs. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten i kommuner och skolor. Vid utbildningsinspektion uppmärksammas bestämda områden som ansluter sig till de statliga styrdokumenterna för det offentliga skolväsendet, i första hand läroplanerna för förskolan och respektive skolform. Skolverkets utbildningsinspektion ger viktig information om verksamheten i skolorna ur ett likvärdighetsperspektiv.

Skolor och kommuner har ett ansvar att följa upp och utvärdera sin verksamhet. Enligt förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall varje kommun och skola årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar. Dessa är ett viktigt stöd för skolornas och kommunernas kvalitetsarbete. Genom kvalitetsredovisningen får elever, lärare, skolläda och övrig personal en gemensam bild av verksamheten som grund för förbättringsåtgärder. Redovisningarna ger också föräldrar och allmänhet information om skolan. Vidare ger redovisningarna ansvariga politiker och andra beslutsfattare underlag för beslut om skolan. Förordningen om kvalitetsredovisningar har förtydligats så att det fr.o.m. den 1 november 2001 framgår att varje skola och kommun skall utvärdera de egna resultaten och bedöma i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har uppnåtts. Vidare skall det enligt förordningen anges vilka åtgärder skolan respektive kommunen avser att vidta om målen inte har uppnåtts. Skolornas obligatoriska kvalitetsredovisningar är ett led i den kontinuerliga uppföljning och utvärdering av verksamheten på lokal nivå som föreskrivs i skollag och läroplaner. Skolverket fick i juni 2004 i uppdrag att utarbeta nya föreskrifter för kvalitetsredovisning inom skolväsendet, bl.a. avseende innehåll, obligatoriska kvalitetsområden samt ett begränsat antal kvalitetsindikatorer¹¹. Syftet är bland annat att åstadkomma större jämförbarhet mellan kommuners och skolors kvalitetsredovisningar, vilket skulle öka deras användbarhet på nationell nivå.

Myndigheten för Skolutveckling skall med generella och riktade utvecklingsinsatser bidra till ökad måluppfyllelse, kvalitet och likvärdighet inom alla verksamhetsområden; förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning samt vuxenutbildning. Myndighetens analys av kommuners kvalitetsredovisningar visar att kvalitetsarbetet behöver utvecklas. Det finns ett behov av att utveckla arbetet med att analysera och göra bedömningar av såväl verksamhetens processer som resultat.

Nya bestämmelser om form och innehåll i kvalitetsredovisningar inom skolväsendet kommer att skärpa de statliga kraven, vilket kommer att medföra ytterligare

¹¹ Uppdrag till Statens Skolverk avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet 01-2004:2110

utvecklingsinsatser för att utveckla arbetet med kvalitetsredovisningar i kommuner, skolor och förskolor.

Skolverkets förslag

Fortsatt utvecklingsarbete

Breddad uppföljningsinformation skulle fördjupa den bild vi har av kvaliteten i skolan, men måste vägas mot ökade kostnader på nationell, kommun- och skolnivå.

På längre sikt kan eventuellt också delar av den information som utbildningsinspektionen samlar in samt kommuners och skolors kvalitetsredovisningar användas som underlag för nationella kvalitetsindikatorer.

I det följande föreslås ett antal utvecklingsinsatser som Skolverket bedömer vara behövliga för att systemet med avrapportering av nationella kvalitetsindikatorer skall kunna förbättras på längre sikt. Kostnadseffektiviteten för dessa utvecklingsinsatser måste dock nogt övervägas av staten och motiveras i förhållande till den utökade nationella utbildningsinspektionen samt kommuners och skolors kvalitetsredovisningar.

Kvalitetsområden som bör föreskrivas visst år för samtliga verksamhetsformer

I uppdrag till Statens Skolverk avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet anges fördjupade kvalitetsområden som inte bör redovisas varje år, utan bör spridas över en längre tid. Enligt uppdraget kan redovisningen ske både på verksamhets- och kommunnivå. Kvalitetsområdena är följande: insatserna för elever/studerande i behov av stöd, jämställdhet, undervisningen av elever med utländsk bakgrund, hälsa och läromedel.

Det är viktigt att ovan nämnda områden också analyseras och redovisas på nationell nivå. Arbetet med nationella kvalitetsindikatorer inom dessa områden kan med fördel ske i anslutning till utarbetandet av anvisningar för lokala kvalitetsredovisningar, dvs. verksamheters och skolhuvudmäns rapportering inom dessa områden.

Attityder till skolan

Då man jämför den uppföljningsinformation som för närvarande finns att tillgå om de olika verksamheterna kan man konstatera att uppföljningsinformationen är mest heltäckande på grundskolans och gymnasieskolans område. Inom dessa verksamhetsformer är processinformationen ändå relativt bristfällig med tanke på utarbetande av nationella kvalitetsindikatorer, medan sådan information helt saknas inom andra verksamhetsformer.

Skolverkets undersökning ”Attityder till skolan” som baseras på ett riksrepresentativt urval ger viss processinformation på grundskolans och

gymnasieskolans område. Undersökningens resultat kan dock inte brytas ned på kommunal eller skolnivå.

Det är möjligt att delvis utöka kunskapsunderlaget om processer. I det fortsatta utvecklingsarbetet bör därför någon form av kontinuerlig attitydundersökning introduceras i övriga verksamhetsformer för att komplettera det nuvarande uppföljningssystemet. På nationell nivå vet man t.ex. alltför lite om hur barn/elever i förskolan/skolbarnsomsorgen, särskolan, specialskolan eller vuxenutbildningen upplever sin skola. Eventuella nya undersökningar av attityder inom olika verksamhetsformer bör avvika från varandra då verksamhetsformerna är olika till sin natur. Under förutsättning att undersökningen "Attityder till skolan" genomförs år 2007 är det dessutom skäl att överväga hur undersökningen kan tillgodose det informationsbehov som de nationella kvalitetsindikatorerna ger upphov till.

Personalomsättning

En låg personalomsättning utgör en förutsättning för kontinuiteten i undervisningen. Stabilitet i verksamheten över tid och den trygghet detta medför talar för att personalomsättning kan utgöra ett lämpligt kvalitetsmått. Ofta är en hög personalomsättning ett tecken på kvalitetsbrister i verksamheten. Samtidigt måste man beakta att en hög personalomsättning kan bero på andra faktorer och måttet bör ses som ett komplement till annan uppföljningsinformation.

Antal medarbetare med specialpedagogisk utbildning

För närvarande är det statistiska underlaget beträffande antalet medarbetare med specialpedagogisk utbildning bristfälligt inom en del verksamhetsformer, t.ex. förskola och skolbarnsomsorg. Indikatorn kan ändå anses behövlig då den speglar personalens utbildningsnivå, varför det föreslås att statistikinsamlingen för den här personalgruppen utvecklas.

Kvalitetsindikatorer i gymnasieskolan enligt program

Kvalitetsindikatorer i gymnasieskolan enligt program vore lämpliga och önskvärda, eftersom programmen skiljer sig mycket från varandra.

Personal per skolledare inom kommunal vuxenutbildning

Det föreslås att uppföljningssystemet utvidgas så att antalet personal per skolledare inom kommunal vuxenutbildning framgår av den nationella statistiken.

Andel lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver

Genom bl.a. utbildningsinspektioner har det framkommit att lärare ofta undervisar i andra ämnen än dem som de har utbildning för. En viktig kvalitetsindikator för utbildning är att lärare har utbildning för den undervisning de bedriver.

Kompetensutveckling

Omfattningen av kompetensutveckling bland personalen är också en viktig kvalitetsaspekt. Uppgifter om detta ingår för närvarande inte i uppföljningssystemet

då begreppet är svårt att definiera. Fortsatt utvecklingsarbete kan bestå i att utarbeta godtagbara definitioner på kompetensutveckling inom de olika verksamhetsformerna samt följa upp dessa på nationell nivå.

Ämnesproven i år 5

Information om andel elever i årskurs 5 som, enligt nationella ämnesproven, når målen i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik. Beslut om insamling av den här informationen har i skrivande stund inte tagits.

Andel invandrare som deltar i svenska för invandrare

För närvarande innehåller uppföljningssystemet inte information om andelen av det totala antalet invandrare i olika åldersgrupper som deltar i svenska för invandrare. Den här indikatorn vore intressant under kvalitetsområdet ”tillgänglighet och flexibilitet”.

Vad händer efter SFI, särskolan, specialsolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, sär vux?

Indikatorer på elevernas aktivitet efter avslutad utbildning, t.ex. övergång till annan verksamhetsform, övergång till arbetslivet, sysselsättning kunde spegla hur väl verksamhetsformen lyckats i sin utbildningsuppgift. Den här typen av uppföljningsinformation finns för närvarande inte att tillgå.

Uppföljningsinformation om utvecklingsarbete

Indikatorer på det systematiska utvecklingsarbete som sker i skolor och kommuner är viktiga att fånga upp utgående från regeringens utvecklingsplan. Analyser av skolors och kommuners kvalitetsredovisningar bör göras i syfte att följa upp detta område.

Flexibla studieformer och förekomsten av validering inom vuxenutbildningen

Inom vuxenutbildningen är förekomsten och omfattningen av olika flexibla studieformer intressant. Därutöver är förekomsten av validering och dess omfattning av intresse. Skolverket får år 2005 i uppdrag att utveckla uppföljningen inom vuxenutbildningen och då kommer bl.a. dessa utvecklingsområden att lyftas fram.

Förslag till kvalitetsområden och kvalitetsindikatorer på nationell nivå

I det följande presenteras de kvalitetsområden och indikatorer Skolverket föreslår på nationell nivå. Förslaget utgår från att indikatorer enligt regeringsuppdraget i första hand baseras på befintligt underlag. Skolverkets förslag utgår följaktligen från de förslag som avrapporterats i regeringsuppdrag B avseende kvalitetsområden och

indikatorer för verksamheters och kommuners kvalitetsredovisning¹², det existerande nationella och internationella uppföljningssystemet samt attitydundersökningarna bland elever och lärare i grundskolan och i gymnasieskolan.

Det nuvarande uppföljningssystemet bygger på huvudmäns ansvar som huvudsakliga uppgiftslämnare. Uppföljningsdata lagras i skolors/kommuners administrativa system och rapporteras till SCB.

Undersökningen ”Attityder till skolan” frångår principen att huvudmännen utgör de huvudsakliga uppgiftslämnarna. Utvidgade attitydmätningar innebär att karaktären för uppföljningssystemet förändras, vilket inte är helt oproblemiskt.

Strukturen för rapporteringen av nationella kvalitetsindikatorer följer strukturen i uppdrag till Skolverket avseende kvalitetsredovisning inom skolväsendet U2004/286/S. Utöver kvalitetsområden enligt verksamhetsform föreslår Skolverket dessutom vissa kvalitetsindikatorer på systemnivå som gäller alla verksamhetsformer. Ett nytt kvalitetsområde ”Tillgänglighet och flexibilitet” föreslås dessutom ingå, eftersom detta område av Skolverket bedöms som viktigt då det gäller att bedöma kvaliteten inom olika verksamhetsformer.

De föreslagna indikatorerna relateras till övergripande kriterier, vilka utmärks med *kursiv text*. Skolverket anser att det är viktigt att via tydliga formuleringar ange vad man avser att mäta genom de föreslagna indikatorerna.

Vissa kvalitetsindikatorer kan baseras på samma data för den lokala, kommunala och nationella nivån. Det gäller statistiska data som redan idag samlas in och redovisas på alla nivåer i systemet. I vissa fall behövs däremot särskilda indikatorer för att svara mot den nationella nivåns behov av information.

Skolverket anser att de nationella kvalitetsindikatorerna huvudsakligen skall redovisas på övergripande nivå, dvs. som mått på riksnivå för de olika verksamhetsformerna. Den här rapporteringen kan kombineras med olika relations- och spridningsmått, vilka belyser variationen.

Kommuners och verksamheters eget arbete med kvalitetsredovisningar gör att de om de så önskar kan relatera lokala indikatorer till indikatorer på nationell nivå.

Skolverket föreslår att kvalitetsområden och indikatorer redovisas vart tredje år. Indikatorerna förändras vanligen mycket litet från ett år till ett annat, varför ett längre avrapporteringsintervall är att föredra. För att inte uppgiftslämnarbördan för kommuner och skolor ytterligare skall öka anser Skolverket att verket skall svara för analys och avrapportering av nationella kvalitetsindikatorer. Det föreslagna intervallet för avrapportering av nationella kvalitetsindikatorer gör det möjligt att utnyttja resultaten från ”Attityder till skolan” samt ”Föräldraenkäten” inom förskolan under förutsättning att dessa undersökningar fortgår. Det föreslås att en

¹² Redovisning av regeringsuppdrag B, förslag till indikatorområden och kvalitetsindikatorer för kvalitetsredovisning, Skolverket 2004-01-22 (dnr. 2003:2030).

första avrapportering av nationella kvalitetsindikatorer skall äga rum 2005. Utgående från den här första avrapporteringen kan de nationella kvalitetsindikatorerna ytterligare utvecklas och underlaget utökas inför följande avrapportering, vilken föreslås bli år 2008.

Kvalitetsområden och indikatorer avseende förskoleverksamhet

Förutsättningar

Tillgänglighet och flexibilitet

Plats i förskoleverksamhet skall erbjudas av kommunerna utan oskäligt dröjsmål

- Andel kommuner som erbjuder plats utan oskäligt dröjsmål (3-4 månader) till barn, vars föräldrar förvärvsarbetar, studerar, är arbetslösa eller föräldralediga
- Andel kommuner som erbjuder barnomsorg på obekväma tider
- Andel föräldrar till barn inskrivna i förskoleverksamhet som är nöjda med den omsorgsform som barnen har (ur Föräldraenkäten som utförs vart tredje år)

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal inskrivna barn per årsarbetare (heltidstjänster) i förskola och familjedaghem
- Andel årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning i förskola och familjedaghem
- Andel medarbetare med annan utbildning än högskoleutbildning för arbete med barn i förskola och familjedaghem

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Personalkostnad per barn

Barngrupperna

Gruppstorleken skall ge förutsättningar för verksamhet i enlighet med nationella mål

- Antal barn i barngrupperna i förskola och familjedaghem, genomsnitt och spridningsmått
- Antal barn i småbarnsgrupper, genomsnitt och spridningsmått

Arbetet i förskolan/familjedaghemmet

Förskolan skall bidra till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både svenska språket och sitt modersmål

- Andel barn med annat modersmål än svenska som får modersmålsstöd i förskola och familjedaghem

Uppföljningssystemet innehåller för närvarande inte ytterligare indikatorer som speglar "arbetet i förskolan/familjedaghemmet". Därför föreslås att undersökningen "Attityder till skolan" utvidgas så att den även omfattar förskoleverksamheten. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet. I första hand föreslås att frågorna avseende "processen", det vill säga förskolans/familjedaghemets verksamhet och dess kvalitet, riktas till personalen inom förskola/familjedaghem.

"Föräldraenkäten" och "Utan oskäligt dröjsmål" är stora nationella undersökningar som görs regelbundet. Dessa kan kompletteras med ytterligare frågor till föräldrar respektive kommuner.

Kvalitetsområden och indikatorer avseende skolbarnsomsorg

Förutsättningar

Tillgänglighet och flexibilitet

Plats i skolbarnsomsorg skall erbjudas av kommunerna utan oskäligt dröjsmål

- Andel kommuner som erbjuder plats utan oskäligt dröjsmål (3-4 månader) till barn, vars föräldrar förvärvsarbetar, studerar, är arbetslösa eller föräldralediga
- Andel kommuner som erbjuder skolbarnsomsorg på obekväma tider
- Andel föräldrar till barn inskrivna i skolbarnsomsorg som är nöjda med den omsorgsform som barnen har (ur Föräldraenkäten som utförs vart tredje år)
- Antal kommuner med öppen fritidsverksamhet

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokument

- Antal inskrivna barn per årsarbetare (heltidstjänster) i fritidshem
- Antal inskrivna barn per årsarbetare (heltidstjänster) i familjedaghem (barn 6-9 år)
- Andel årsarbetare i skolbarnsomsorg med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel årsarbetare i skolbarnsomsorg med annan utbildning än högskoleutbildning för arbete med barn

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokument

- Personalkostnad per barn

Barngrupperna

Gruppstorleken skall ge förutsättningar för verksamhet i enlighet med nationella mål

- Genomsnittligt antal barn i barngrupperna i fritidshem och familjedaghem

Uppföljningssystemet innehåller för närvarande inte indikatorer som speglar "arbetet inom skolbarnsomsorgen". Därför föreslås att undersökningen "Attityder till skolan" utvidgas så att den även omfattar skolbarnsomsorgen. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet. I första hand föreslås att frågorna avseende "processen", det vill säga verksamheten inom skolbarnsomsorgen och dess kvalitet, riktas till personalen.

”Föräldraenkäten” och ”Utan oskäligt dröjsmål” är stora nationella undersökningar som görs regelbundet. Dessa kan kompletteras med ytterligare frågor till föräldrar respektive kommuner.

Kvalitetsområden/indikatorer för förskoleklass

Förutsättningar

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokument

- Antal årsarbetare per 100 elever
- Andel årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokument

- Undervisningskostnad per elev

Arbetet i förskoleklassen

Barn med ett annat modersmål än svenska skall få möjlighet att utveckla både svenska språket och sitt modersmål

- Andel barn med annat modersmål än svenska som får modersmålsstöd i förskoleklassen

Uppföljningssystemet innehåller för närvarande inte indikatorer som speglar "arbetet i förskoleklassen". Därför föreslås att undersökningen "Attityder till skolan" utvidgas så att den även omfattar förskoleklassen. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet.

Kvalitetsområden/indikatorer för grundskolan

Förutsättningar

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokument

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
- Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel lärare med specialpedagogisk utbildning
- Antal skolledare per personal
- Antal elever per studie- och yrkesvägledare

Materiella resurser

De materiella resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet i enlighet med de nationella styrdokument

Attitydundersökningen

- Andel lärare som anser att tillgången till undervisningsmateriel och teknisk utrustning är bra
- *Andel lärare som anser att tillgången till ändamålsenliga lokaler är bra*

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att skolmiljön, t.ex. klassrummen och skolgården är bra

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokument

- Undervisningskostnad per elev

Arbetet i skolan

Elevernas/de studerandes ansvar och inflytande

Eleverna skall ha inflytande över undervisningen och arbetsmiljön och skall också i övrigt få påverka förhållandena i skolan

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att lärarna bryr sig om och tar tillvara deras erfarenheter och synpunkter

Skolan skall aktivt och medvetet arbeta för att stärka den enskilda elevens självförtroende

Attitydundersökningen

- Andel lärare som anser att den svenska skolan lyckas med att utveckla elevernas självförtroende
- Andel lärare som anser att den svenska skolan lyckas uppmuntra elevernas nyfikenhet och förmåga att ta egna initiativ

Information

Eleverna skall få information om sina studieresultat samt hjälp med sin fortsatta studieplanering

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att lärarens information om hur de klarar sig är bra i de flesta ämnen
- Andel elever som anser att den information de fått inför valet av gymnasieprogram och val av yrke är bra

Kvalitetssäkring av bedömning och betygssättning

Elevernas rättigheter skall tillgodoses vid betygssättning

Attitydundersökningen

- Andel lärare som samverkar med någon vid betygssättning
- Andel elever som anser att de flesta lärarna sätter rättvisa betyg

Måluppfyllelse

Utbildningsresultat i förhållande till de nationella kunskapsmålen

Eleverna skall nå de nationella kunskapsmålen för grundskolan

- Andel elever som, enligt slutbetygen, når målen för skolår 9 i 16 ämnen
- Genomsnittligt meritvärde i samtliga elevers slutbetyg i 16 ämnen
- Andel elever med minst betyget Godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov för skolår 9 i matematik (och eventuellt i svenska/svenska som andraspråk och i engelska)
- Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan
- Resultaten i internationella kunskapsmätningar i relation till tidigare resultat (indikatorn ger internationell jämförbarhet)

Utbildningsresultat i förhållande till de nationella målen för normer och värden

Alla i skolan skall respektera varandras egenvärde

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att elever och lärare bemöter varandra med respekt i skolan
- Andel lärare som anser att de för det mesta bemöts med respekt från eleverna

Skolan skall erbjuda en miljö som är fri från mobbning, diskriminering och all annan kränkande behandling

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling
- Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever
- Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare
- Andel elever som ofta känner sig orättvist behandlade av lärare eller andra vuxna i skolan
- Andel lärare som tycker att skolan gör mycket för att förhindra och motarbeta mobbning och annan kränkande behandling

Kvalitetsområden/indikatorer för specialskolan

Förutsättningar

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
- Antalet i skolan verksam pedagogisk personal (heltidstjänster) per 100 elever
- Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel lärare med specialpedagogisk utbildning

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Undervisningskostnad per elev
- Kostnad per elev för elevresor och elevhem

Måluppfyllelse

Utbildningsresultat i förhållande till de nationella kunskapsmålen

Eleverna skall nå de nationella kunskapsmålen för grundskolan

- Andel elever i årskurs 6 som, enligt nationella ämnesproven, når målen i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik
- Genomsnittligt meritvärde i samtliga elevers slutbetyg
- Andel elever med minst betyget Godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov för skolår 10 i matematik (och eventuellt i svenska/svenska som andraspråk och i engelska)

Förslag: undersökningen ”Attityder till skolan” utvidgas så att den även omfattar specialskolan. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet.

Kvalitetsområden/indikatorer för den obligatoriska särskolan

Förutsättningar

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokument

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
- Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel lärare med speciallärar- eller specialpedagogutbildning

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokument

- Undervisningskostnad per elev

Förslag: undersökningen ”Attityder till skolan” utvidgas så att den även omfattar den obligatoriska särskolan och anpassas så att den lämpar sig för denna verksamhetsform. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten i särskolan och dess kvalitet.

Kvalitetsområden/indikatorer för gymnasieskolan

Förutsättningar

Tillgänglighet och flexibilitet

En stor andel av eleverna skall komma in på det gymnasieprogram de sökt i första hand

- Antal elever som erbjuds plats på sitt förstahandsval i förhållande till det totala antalet sökande

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
- Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel lärare med specialpedagogisk utbildning
- Antal personal per skolledare
- Antalet elever per studie- och yrkesvägledare

Materiella resurser

De materiella resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

Attitydundersökningen

- Andel lärare som anser att tillgången till undervisningsmateriel och teknisk utrustning är bra
- Andel lärare som anser att tillgången till ändamålsenliga lokaler är bra
- Attitydundersökningen
- Andel elever som anser att skolmiljön, t.ex. klassrummen och skolgården är bra

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Undervisningskostnad per elev

Arbetet i skolan

Elevernas/de studerandes ansvar och inflytande

Eleverna skall ha inflytande över undervisning och arbetsmiljö och skall också i övrigt få påverka förhållandena i skolan.

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att lärarna bryr sig om och tar tillvara deras erfarenheter och synpunkter

Skolan skall aktivt och medvetet arbeta för att stärka den enskilda elevens självförtroende

Attitydundersökningen

- Andel lärare som anser att den svenska skolan lyckas med att utveckla elevernas självförtroende
- Andel lärare som anser att den svenska skolan lyckas uppmuntra elevernas nyfikenhet och förmåga att ta egna initiativ

Information

Eleverna skall få hjälp med sin fortsatta studieplanering

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att den information de fått om fortsatta studier på universitet och val av yrke är bra

Eleverna skall ha förutsättningar för att ta ansvar för sitt lärande och sina studieresultat och för att kunna bedöma sina resultat i förhållande till kursplanekrav och betygskriterier

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att lärarens information om hur de klarar sig är bra i de flesta ämnen

Kvalitetssäkring av bedömning och betygssättning

Elevernas rättigheter skall tillgodoses vid betygssättningen

Attitydundersökningen

- Andel lärare som samverkar med någon vid betygssättning
- Andel elever som anser att de flesta lärarna sätter rättvisa betyg

Måluppfyllelse

Utbildningsresultat i förhållande till kunskapsmålen

Eleverna skall nå de nationella kunskapsmålen för gymnasieskolan

- Andel elever som fullföljt ett gymnasieprogram inom fyra år från det att de påbörjade sin utbildning
- Andel elever som fullföljt ett gymnasieprogram med betyg i minst två främmande språk
- Genomsnittligt betygspoäng i samtliga elevers slutbetyg, totalt samt uppdelat enligt program
- Andel elever med slutbetyg som ger grundläggande behörighet till högskolestudier
- Andel elever som under läsåret gått från IV/PRIV till annat program
- Resultaten i internationella kunskapsmätningar i relation till tidigare resultat

Utbildningsresultat i förhållande till de nationella målen för normer och värden

Alla i skolan skall respektera varandras egemärde

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att elever och lärare bemöter varandra med respekt i skolan
- Andel lärare som anser att de för det mesta bemöts med respekt från eleverna

Skolan skall utgöra en miljö som är fri från mobbning, diskriminering och all annan kränkande behandling

Attitydundersökningen

- Andel elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling
- Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever
- Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare
- Andel elever som ofta känner sig orättvist behandlade av lärare eller andra vuxna i skolan
- Andel lärare som tycker att skolan gör mycket för att förhindra och motarbeta mobbning och annan kränkande behandling

Kvalitetsområden/indikatorer för gymnasiesärskolan

Förutsättningar

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
- Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel lärare med speciallärar- och/eller specialpedagogutbildning

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Undervisningskostnad per elev

Förslag: undersökningen ”Attityder till skolan” utvidgas så att den även omfattar gymnasiesärskolan. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet.

Kvalitetsområden/indikatorer för kommunal vuxenutbildning

Förutsättningar

Tillgänglighet och flexibilitet

Utbudet av vuxenutbildning skall motsvara efterfrågan

- Antal kommuner som erbjuder grundläggande vuxenutbildning
- Antal kommuner som erbjuder gymnasial vuxenutbildning
- Antal kommuner som erbjuder påbyggnadsutbildning
- Andel korttidsutbildade invånare (med utbildning högst motsvarande grundskola) som deltar i komvux

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 heltidsstuderande i grundläggande vuxenutbildning
- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 heltidsstuderande i gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning
- Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning
- Andel lärare med specialpedagogisk utbildning
- Antal personal per skolledare

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Undervisningskostnad per heltidsstuderande

Måluppfyllelse

Eleverna skall nå de nationella kunskapsmålen

- Andel kursdeltagare i grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning eller påbyggnadsutbildning som slutfört respektive avbrutit påbörjade kurser
- Antal kursdeltagare som slutfört kurs, därav (antal, andel) med minst betyget Godkänd

Förslag: undersökningen ”Attityder till skolan” utvidgas så att den även omfattar vuxenutbildningen. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den

pedagogiska verksamheten och dess kvalitet. Intern utbildning och externt upphandlad utbildning undersöks skilt.

Kvalitetsområden/indikatorer för svenskundervisning för invandrare

Förutsättningar

Tillgänglighet

Utbudet av SFI motsvarar efterfrågan

- Antal kommuner som anordnar SFI

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever (genomsnittligt under året)
- Andel lärare med pedagogisk utbildning
- Andel lärare med utbildning i SFI (svenska för invandrare)

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Undervisningskostnad per elev

Måluppfyllelse

Utbildningsresultat i förhållande till de nationella kunskapsmålen

Eleverna skall nå de nationella kunskapsmålen

- Andel elever i svenskundervisning för invandrare (SFI) som under läsåret fullföljt respektive kurs med minst betyget Godkänd
- Andel elever som avslutat SFI med minst betyget Godkänd efter i genomsnitt 2,5 läsår
- Andel elever med studieavbrott

Förslag: undersökningen ”Attityder till skolan” utvidgas så att den även omfattar SFI. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet.

Kvalitetsområden/indikatorer för särvox

Förutsättningar

Tillgänglighet och gruppstorlek

Utbudet av särvoxundervisning skall motsvara efterfrågan

- Antal kommuner som erbjuder särvox
- Genomsnittligt antal deltagartimmar per vecka
- Genomsnittlig gruppstorlek

Personal

Personalsituationen skall vara sådan att den möjliggör verksamhet i enlighet med de nationella styrdokumenterna

- Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever (genomsnittligt under året) vid mättillfället
- Andel lärare med pedagogisk utbildning
- Andel lärare (heltidstjänster) med specialpedagogisk utbildning

Ekonomiska resurser

De ekonomiska resurserna skall ge förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt de nationella styrdokumenterna

- Undervisningskostnad per elev

Förslag: undersökningen ”Attityder till skolan” utvidgas så att den även omfattar särvox. Detta är behövligt för att skapa en nationell bild av den pedagogiska verksamheten och dess kvalitet.

Kompletterande kvalitetsindikatorer på systemnivå

Personal

- Andel personal över 49 år (indikatorn ger internationell jämförbarhet samt speglar förestående personalomsättning, dvs. pensionsavgång), rapportering för respektive verksamhetsform
- Förhållandet mellan lärarlöner efter 15 års arbetserfarenhet och BNP per capita (indikatorn ger internationell jämförbarhet), rapportering för respektive verksamhetsform

Befolkningens utbildningsnivå

- Andel med minst grundskoleutbildning i åldersgruppen 16-20 år samt 16-64 år (speglar befolkningens utbildningsnivå över tid)
- Andel med minst gymnasieutbildning i åldersgruppen 20-25 år och 25-64 år

Sysselsättning och fortsatta studier efter gymnasieskolan

- Övergångsfrekvens till högskolan efter gymnasieskolan
- Övergångsfrekvens till arbetslivet efter gymnasieskolan

Kostnader

- Kostnad inom olika verksamhetsformer, andel av totalkostnad
- Utbildningskostnad per invånare
- Barnomsorgskostnad per invånare

